

Микола Міхновський і його “Самостійна Україна”

Постановка проблеми. На початку ХХ століття Україна переживала лихі часи. Українські землі були у складі двох імперій: Російської та Австроугорської.

Могутність цих держав станом на 1900 рік ні в кого не викликала сумніву, а про таку державу, як Україна, і не мовилося. На початку ХХ століття на сучасній території України проживало майже 30 мільйонів людей. З них 23,7 мільйона - у Російській імперії і ще понад 5 мільйонів - в Австро-Угорській. Та лише 1,7 мільйона людей серед цього населення мали початкову освіту. Вищу ж освіту здобули близько двох десятків тисяч. Саме ті двадцять із гаком тисяч осіб і були середовищем формування української інтелігенції. Старше покоління віддавало перевагу у вирішенні “українського питання” культурно-просвітницькій справі, його вимоги зводилися до поміркованих реформ, які б скасували національно-культурні обмеження для українців у Російській імперії. І все ж саме в цей час, 1900 року, зароджується ідея побудови самостійної України у Миколи Міхновського.

Мета дослідження. З’ясувати політичні, соціальні, та культурні аспекти, що вплинули на формування ідеології Миколи Міхновського.

Виклад основного матеріалу. Микола Міхновський народився і виріс у селі Турівка Прилуцького повіту Полтавської губернії. А на формування “нетипових” політичних поглядів Міхновського значною мірою вплинув його батько, сільський священик. Отець Іван, батьושка Російської Православної Церкви, дозволяв собі нечуване для імперії нахабство - проводив служби у храмі українською мовою. Саме він, вочевидь, прищепив синові глибоку любов до рідного краю, до всього українського. Ми знаємо М. Міхновського як члена Центральної Ради та Українського генерального військового комітету. А його праця «Самостійна Україна» сформулювала нові погляди на шляхи та перспективи українського визвольного руху. Навчаючись на юридичному факультеті Київського університету, М. Міхновський бере активну участь в українському громадсько-політичному житті. Безпосереднім наслідком радикалізації української різночинної молоді була поява на початку 90-х рр. ХХ ст. таємної організації «Братство Тарасівців». Біля її витоків стояли київські та харківські студенти: І. Липа, М. Байздренко, М. Базькевич, В. Боровик, Б. Грінченко, М. Міхновський. Організаційно братство оформилося під час зустрічі його фундаторів на могилі Т. Шевченка в Каневі й ставило за мету реалізувати основні ідеї Кобзаря. За два роки «Братство Тарасівців» поширилося по усій Україні. Найбільші осередки були в Києві, Харкові, Одесі, а також у Полтаві та Чернігові. Програма братства була опублікована у львівській «Правді» в 1893 р. під заголовком: «Вірую в молодих українців». Мета товариства: змінити існуючий державно-правовий та соціально-економічний устрій в такий спосіб, щоб український народ отримав можливість повноцінно розвиватись, де «українська нація в ряд з усякою другою, користується однаково рівним правом». Гурток, який ще не встиг розгорнути широкої діяльності, був ліквідований, а багато членів заарештовано. М. Міхновському вдалося уникнути арешту. Після закінчення юридичного факультету він працював в одній з адвокатських контор Києва, продовжуючи громадсько-політичну діяльність у товаристві «Молода Україна». У 1899 р. він переїхав до Харкова, де відкрив власну адвокатську контору, співпрацював з «Українською громадою», утвореною у 1897 р. студентською молоддю. Так, сучасник цих подій Ю. Коллард писав: «Міхновський став ідеологом української національної думки в Харкові. Він був людиною енергійною, яскравих політичних поглядів, а українське питання ставив різко і ясно: «Україна для українців!»... Міхновський значною мірою спричинився до цілковитого відірвання нашої харківської молоді від аполітичного українофільства та етнографізму, й показав певні шляхи через радикальний демократизм до революційного українського націоналізму»

На початку української революції 1917 року Міхновський був одним з небагатьох українських політиків, що обстоювали ідею державної незалежності України й створення

боездатних збройних сил. Зокрема, він виступив організатором Українського військового Клубу ім. гетьмана Полуботка від якого увійшов до Центральної Ради.

У січні 1900 р. у Харкові за ініціативою «Ради Чотирьох» (Д. Антонович, В. Камінський, Л. Мацієвич, М. Русов) була створена перша на Наддніпрянській Україні політична партія – Революційна Українська Партія (РУП). М. Міхновському було доручено написати програму партії. Ідеологічною основою програми була праця «Самостійна Україна», виголошена на Шевченківських святах у 1900 р. в Полтаві та Харкові, яка стала політичним маніфестом українського націоналізму. Такий сміливий виступ М. Міхновського та його соратників позитивно оцінили сучасники. Зокрема, В. Дорошенко зауважив, що «... до РУП ішла особливо молодь... У тім нема нічого дивного, це ж була перша спроба самостійного вступу української молоді на політичну арену під прапором Незалежної України»

Вперше «Самостійна Україна» була опублікована окремою брошурою при сприянні В. Старосольського та Е. Косевича у Львові.

Автор «Самостійної України» ставить і розвиває багато головних тез, що визначили ідеологію РУП на першому етапі її існування. Головною метою української нації – за М. Міхновським – було створення однієї, єдиної, вільної, самостійної держави від Карпат аж до Кавказу. «Українська національна думка мусить обніматися всіх українців, де б вони не проживали, на всій Україні, без огляду на державні кордони..., коли в кожному з нас до решти загине полтавський, галицький і т.д. провінціал, а в цілому зродиться та зросте Всеукраїнець, якого думи і змагання обнімають усю Україну зарівно і неподільно як нерозлучну і єдину цілість»

У «Самостійній Україні» Міхновський виступив фундатором національно-радикальної політично-філософської течії, засадничими положеннями якої стали цілковита самодостатність української ідеї та її цілковита окремість від ідеї загальноросійської (в тому числі і революційної), необхідність здобуття Україною політичної незалежності та досягнення соборності без огляду на можливі конфлікти і в якнайшвидший час та лідерство української інтелектуальної еліти в боротьбі (коли треба, то й збройній) за державну незалежність.

Здоровий націоналізм, стверджувалось у «Самостійній Україні», кличе до історичного життя нові народи, веде до розпаду приречених історією імперій. У браці такого націоналізму серед широкого загалу українців Міхновський бачить основну причину нещастя своєї нації. Головними опонентами Міхновського виступають не «чужинці», а «українофіли, що виробили релігію лояльності», українська інтелігенція, яка в попередніх своїх поколіннях не узгоджувала свої інтереси з інтересами народу, зраджувала, покидаючи його в найгірші часи. Саме «українофіли» зробили український національний рух чимось смішним і ганебним і тим самим відштовхнули від українства «цілу молоду Україну». Без інтелектуального та чуттєвого впливу молодого покоління (яке, на думку Міхновського, мусить сформувавши «українську інтелігенцію третьої формації») на політичний зміст національної ідеї, здобуття Україною державності неможливе. Міхновський також наголошує на відмінності націоналізму пануючих націй як системи гноблення і націоналізму гноблених народів як захисту права боротися за своє людське «Я». Перший відбирає (під гаслами космополітизму) останні сили з націй поневолених — їхню інтелігенцію, тоді як другий є джерелом історичної творчості, несучи в собі зародки народної свободи, маючи своїм продовженням і розвитком ідеї гуманізму й космополітизму. У своїй праці «Самостійна Україна» зазначає, що Україна тільки тоді стане повноцінною світовою державою, де буде пишний розквіт та коли отримає власну самостійність та незалежність. Міхновський обґрунтовує свою позицію, подаючи приклади народів, які ведуть боротьбу за самостійність і риторично запитує: «Чи визволення національне можливе для нас?». Разом з тим він аналізує Переяславський контракт, як він сам його називає, і говорить, що «українська держава в тій формі, у якій вона сформована і конституїрована Хмельницьким, є справді державою з погляду міжнародного права. Супротивники наші ще закидають нам і те, що українська республіка, сформована

Переяславською умовою, не була самостійною державою, бо платила «данину» царському правительству. Коли й так, то все ж навіть з їх погляду українська республіка була напівнезалежною державою на зразок Болгарії, колись Сербії та інших балканських держав». Крім того, Микола Міхновський зазначає, що напівзалежні держави відзначаються тим, що не мають права міжнародних відносин, а Переяславська конституція надавала це право українській державі. Він розцінює згаданий документ як «історичний акт», певні засади якого так і не були втілені у життя.

Висновки. На підставі висловлених думок, Микола Міхновський у кінці брошури робить висновок, таким чином закликаючи український народ боротися за свою незалежність, та не забувати про те, що ми українці: «Усі, хто на цілій Україні не за нас, ті проти нас. Україна для Українців, і доки хоч один ворог-чужинець лишиться на нашій території, ми не маємо права покласти оружя. І пам'ятаймо, що слава і перемога— се доля борців за народну справу. Вперед! І нехай кожен з нас пам'ятає, що коли він бореться за народ, то мусить дбати за весь народ, щоб цілий народ не згинув через його необачність. Вперед! Бо нам ні на кого надіятись і нічого озиратись назад!».

Список літератури:

1. Верстюк В., Осташико Т. Діячі Української Центральної Ради: Бібліографічний 36 довідник. – К., 1998. 299с.
2. Дорот І. Трансформації націоналістичної ідеології в першій половині ХХ ст. // Український історичний журнал. – К., 2001. – № 6.
3. Коллард Ю. Спогади юнацьких днів. 1897–1906. Українська студентська громада в Харкові і Революційна українська Партія (РУП). – Торонто, 1972. 223с.
4. Міхновський М. Самостійна Україна // Матеріали науково-практичної конференції до 100-річчя її видання. – Львів, 2000.
5. Українська суспільно-політична думка в 20 столітті: Документи і матеріали. – Том I / Упор. Т. Гунчак і Р. Сольчаник. – К.: Сучасність, 1983. 381с.
6. Українська суспільно-політична думка в 20 столітті. – Том I 1983, 381с.
7. Ткаченко Ю. «Батько українських націоналістів» (Микола Міхновський) // Віче. – 1995. – № 11
8. Гончарук – Чолач Т., Джугла Н. Особливості української ментальності як основа національної самоідентифікації. / Т. Гончарук – Чолач, Н. Джугла / [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://library.tneu.edu.ua/images/stories/praci_vukladachiv
9. Гурик М. І., Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. – Економічна думка, 2010. – 126 с.